

ติอาวธกถา

พระราชสุทธิญาณมงคล

D035

บัดนี้จักแสดงพระธรรมเทศนา ในติอาวธกถา พรรณนาถึงธรรมเป็นอาวธ ๓ ประการ โดยสมควรแก่กาลเวลา ดำเนินความว่า อันประชาสัตว์ผู้เกิดมาทุกรูปทุกนาม ย่อมตกอยู่ในวงแห่งสงครามทุกตัวคน ไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงไปได้ สงครามที่กล่าวถึงในกถาธรรมนี้ คือกิเลสสงคราม คนผู้ปราศยต่อกิเลส ก็เที่ยงแท้ว่า จักต้องประสบทุกข์ เวียนเกิดเวียนตายอยู่เสมอไป ส่วนผู้มีชัย ก็ย่อมประสบสุขสวัสดิ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ผู้บรมครูของเราทั้งหลาย พระองค์ทรงอุบัติขึ้นในโลก ก็ทรงตกอยู่ในวงสงครามดังได้กล่าวมาเช่นเดียวกัน แต่อาศัยพระปรีชาญาณเลิศล้ำ ล่วงวิสัยแห่งสามัญสัตว์ ทรงพิจารณาเห็นโลกประวัติ โดยประจักษ์พระหฤทัยว่าเต็มด้วยสรรพทุกข์สรรพกิเลสและกองทุกข์ ซึ่งเป็นดังหนึ่งศัตรู วันคอยจะจู่โจมเข้าทำร้าย ด้วยพระอุตสาหะอันยิ่งใหญ่ ในที่สุดก็ทรงประสบความมีชัยอย่างเยี่ยมยอด นำพระองค์ให้ปลอดจากหมู่ข้าศึกไปได้บรรลุถึงภูมิชัยโลกอุดร แต่เพราะอาศัยพระมหากรุณาในประชากรพุทธเวไนย หวังจะให้ประสบชัยเช่นเดียวกับพระองค์ จึงทรงประทานพระอนุสาสนีให้เป็นอาวธคู่มือ สำหรับชิงชัยในกิเลสสงคราม เพื่อปราบปรามเหล่าศัตรู ซึ่งมีประเภทต่างๆ ให้พินาศ ด้วยพระโอวาทธรรมภาษิตว่า ตีณิ อาวธานิ อาวธ ๓ เล่ม สุตาวุธิ อาวธคือสุตะ๑ ปวิเวกาอาวุธิ อาวธคือปวิเวก๑ อาวธคือปัญญา๑ ดังนี้

๑.สุตะ หมายถึงการตั้งใจสดับฟัง การหมั่นเล่าเรียนศึกษา ปวิเวก หมายถึงความสงบ อันได้แก่ กิริยาที่ไม่คลุกคลี ด้วยหมู่คณะและสรรพกิเลสที่จรมมา

ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้เฉลียวฉลาด พระโอราบททั้ง ๓ อย่าง แต่ละข้อได้ชื่อว่าเป็นอรุณเพราะเหตุว่า เมื่อเกิดมีขึ้นแล้ว ย่อมจักทำลายล้างข้าศึกคือกิเลส อันเกิดขึ้นประทุษร้ายใจให้พินาศไปได้ ทำให้เป็นผู้มีใจองอาจกล้าหาญ ในอันที่จะย่างเขาสั่งชัยในกิเลสสงคราม ฉันทเดียวกับอรุณภายนอก ซึ่งเมื่อใครมีแล้ว ยามจะไปไหนมาไหนแม้คนเดียว ก็อุ่มใจไม่นึกหวาดหวั่นครั่นคร้ามต่อศัตรู และอาจเอาชนะชนะต่อศัตรูได้ฉะนั้น อันท่านผู้มุ่งหวังความสุขสงบใจเย็นเบื่องหน้า หากว่าไร้เสียซึ่งธรรมารุณแล้ว ย่อมแน่วว่าจักต้องไม่ได้รับความสุขสงบใจสมดังมุ่งหมาย และแน่นอนว่าจักต้องถึงความปราศัยพ่ายแพ้ ในกิเลสสงครามโดยมั่นคง เหมือนนักรบ แม้ว่าใจจักแก่กล้าสักเพียงไหน ถ้าไร้อรุณประจำกายแล้ว ก็หน้าที่จักต้องปราศัยแก่ศัตรู ฉะนั้น

ธรรมารุณเล่มแรกคือ สุตะนั้น ได้แก่การสดับฟัง การเล่าเรียนศึกษาศิลปวิทยาการต่างๆ อันเป็นวิถีทางถ่ายความร้อนกันและกัน อันท่านผู้เล่าเรียนศึกษาไว้มากในทางพุทธศาสนา ยกย่องสรรเสริญว่าเป็นพหูสูตร และก็เป็นอันดีคนผู้ศึกษาน้อยตรงกันข้าม แท้จริงบุคคลผู้จะรู้จักผิดชอบชั่วดีได้ จำต้องอาศัยการเล่าเรียนศึกษาเป็นปัจจัย เพราะการศึกษาเป็นบ่อเกิดของความรู้ ความฉลาดนานาประการ อาจทำลายความมืด ครอบงำสันดานให้หมดไป เกิดปรีชาสว่างไสวขึ้นแทนที่ คุณข้อนี้จำปรารถนาเพียงไร ไม่ว่าจะในทางโลกทางธรรม ย่อมประจักษ์ใจแก่ผู้ฉลาดเป็นอย่างดี เหตุนี้จึงมีพระบาลีสรรเสริญ สุตะไว้เป็นหลายกระบวน เช่นว่า เป็นทรัพย์อย่างประเสริฐ เพราะปลดเปลื้องความจนใจบ้าง ว่าเป็นธรรมวันกระทำที่พึงเพราะทำความอุ่มใจบ้างดังนี้ อนึ่งสุตะนั้น ย่อมเป็นคนให้ผิดแผกแตกต่างกัน อันชีวิตของผู้ไร้สุตะนั้น ย่อมยากที่จะประสบความสำเร็จยกงามได้ ย่อมมีแต่จะพอกพูนทุกข์ภัยให้เกิดขึ้น ล้วนผู้สั่งสมสุตารุณไว้เป็นอย่างดี ย่อมจักมีแต่ความสำเร็จ จนจักสุดวาสนาบารมีของตน ก็แต่ว่าการฟัง การศึกษา ซึ่งเรียกว่าสุตะ จะอำนวยผลให้เป็นอย่างดี

จำต้องมีความสงบสงัดเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนบางเวลา เหมือนดั่งว่าอาวุธของ
นักรบทหารหาญ เมื่อประกอบให้แก่กาลสมัย ย่อมจักยังเข้าศึกให้ถึงความปราชัยได้
ฉันใด แม้การสู้รบกับหมู่ศัตรูภายในคือกิเลส เมื่อประกอบให้ชอบที่ถึงคราวฟัง ก็ฟัง
ถึงคราวคิด ก็คิด จึงควรเป็นอาวุธศักดิ์สิทธิ์ เหมาะแก่การปราบกิเลส ฉะนั้นเหตุนี้
จึงควรมีปวิเวกาวุธ อาวุธเล่มที่ ๒ คือปวิเวก อันหมายถึงสงบสงัด เป็นลำดับไป

๒.ปวิเวก คือความสงบจัดเป็น ๒ อย่างคือ **สังตกาย** เรียกว่า **กายวิเวก**
๑ สังตใจ เรียกว่า **จิตตวิเวก** ๑ กิริยาที่ตงแน่นด้วยการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ ปลีก
ตัวอยู่ผู้เดียวในสถานที่อันสงบเงียบ ปราศจากเสียงอึกทึก อันเกิดแต่การสัญจรไป
มาของปวงชน เรียกว่ากายวิเวก สังตกาย ๕ กิริยาที่พยายามทำใจให้สงบปลอดจาก
สรรพกิเลส บาปกรรมเครื่องเศร้าหมองใจ ทำความคิดความนึกให้แน่วแน่อยู่แต่ใน
อารมณ์อันเดียว เรียกว่า จิตตวิเวก สังตใจ ๕ วิเวกนี้ย่อมเป็นคุณธรรมอันสำคัญ
ท่านจัดว่าเป็นอาวุธประการหนึ่ง ซึ่งเมื่อทำให้เกิดมีแล้ว ย่อมจักกำจัดความวุ่นวาย
ใจ ความหงุดหงิดใจเสียได้ แล้วและเป็นปัจจัยให้เกิดปรีชาญาณเฉลียวฉลาด
สามารถคิดเห็นอรรถธรรม โดยคล่องใจไม่ติดขัด แท้จริงการอยู่ในสถานที่อันสงบ
สงัดนั้น ย่อมอำนวยประโยชน์ให้อย่างไพศาล เช่นจักคิดค้นสรรพวิทยาการอันสุขุม
ลึกซึ้ง ก็จักฟังสำเร็จสมดังใจหมาย และเป็นปัจจัยให้เกิดจิตตวิเวกเป็นอย่างดี
สมเด็จพระมุนีตรัสรู้ธรรมพิเศษ เป็นองค์พระอรหันต์ อุดมเอกในโลก ก็ด้วยได้สถาน
อันสงัดสงบเงียบ

วิเวกเป็นประการดังกล่าวมา เมื่อสาธุชนทำให้เกิดมีย่อมเป็นวิถึ ให้เกิด
ปัญญาวุธ เล่มที่ ๓ เป็นลำดับไป

๓.ปัญญา ความรอบรู้ในเหตุและผล ประจักษ์ชัด จัดว่าปัญญา อันปัญญานี้ เมื่อเกิดมีแล้ว ย่อมทำให้เป็นผู้รู้จักหลีกเลี่ยงเหตุแห่งความเสื่อมประกอบเหตุแห่งความเจริญ สามารถทำลายความมืดในใจให้หมดไป บันดาลให้ความสว่างไสวใจเกิดมา แสงสว่างแห่งปัญญานี้ ท่านกล่าวว่า ไม่มีแสงสว่างอื่นอันใดจะสู้ได้ ข้อนี้ต้องด้วยเทศนามัย เป็นพุทธภาษิตว่า **แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี** และว่า **ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลกดังนี้** ที่ตรัสสรรเสริญเช่นนี้ ก็เพราะเหตุว่าปัญญาย่อมส่องใจให้บุคคลเห็นอรรถธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งให้กระจ่างแจ้ง ซึ่งเหลืออำนาจให้แสงอื่นจะส่องได้ทั่วถึง อันคนผู้มีใจพิจารณาสิ่งใดไม่เห็น ก็เป็นเพราะขาดปัญญา ต่อเมื่อใดปัญญาเกิดขึ้นแล้ว เมื่อนั้นความมืดก็เสื่อมสิ้นไป อีกนัยหนึ่ง ปัญญาเปรียบเสมือน นายกรัฐมนตรีคนเป็นอย่างดี ปัญญาย่อมปกครองมหาชน โดยอธิบายว่า อันคนอื่นถึงจะปกครองดูแลแนะนำได้ ก็ในกาลบางครั้งบางคราว และบางแห่ง แต่ส่วนปัญญาย่อมปกครองดูแลได้ในที่ทุกสถาน ในกาลทั้งปวงถึงซึ่งอันนับว่า เป็นผู้ปกครองที่ดีเลิศล่วงผู้ปกครองทั้งหลายฯ โดยนัยนี้ ปัญญาจึงจัดว่าเป็นอาวุธ เหตุเป็นอุปสรรคทางใจให้หมดไปได้ สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ของเราทั้งหลาย พระองค์ถึงช่วยชนะมารและเสนามารด้วยปัญญาอาวุธ ทรงหวังจักให้พุทธบริษัทประพฤติตามพระองค์บ้าง จึงทรงภาษิตสั่งสอนไว้ว่า **พึงรบมาด้วยอาวุธคือปัญญา ดังนี้**

แต่ว่าปัญญานี้ จักอำนวยประโยชน์ให้เป็นอย่างดี ก็ด้วยการที่รู้จักใช้ค้นหาไปแล้วก็จักเป็นภัยแก่ตนโดยมีต้องสงสัย ซึ่งคล้ายกับอาวุธภายนอก มีมีดพร้า เป็นต้น ถ้าไม่รู้จักใช้ หรือใช้ในสถานในการมิบังควร แทนที่จะให้คุณก็กลับกลายเป็นให้โทษฉะนั้น เหตุนี้จึงควรที่สาธุชนผู้ฉลาด มีปัญญาอาวุธแล้ว พึงใช้ให้ถูกต้องตามเหตุการณ์ ไม่ควรนำปัญญาอาวุธนั้นไปใช้ในทางที่ผิดธรรม จะได้ประสบความจำเจริญสมดังใจหมาย

ก็การที่สาธุชนจะนำธรรมมาวูธ ๓ เล่ม ไปใช้ในกิเลสสงคราม จำเป็นที่ควรทราบถึง ตัวข้าศึกอันจะไปผจญว่าผู้ใดบ้างเป็นนายพลผู้นำทัพกำกับไพร่ ก็ในกิเลสสงครามนั้นย่อมมีนายและพลไพร่ ซึ่งห้าหาญเป็นอันมาก ยากที่จะบรรยายให้หมดไปในกถามรรคนี้ แต่จะนำมาชี้แจงเพียง ๓ นาย เฉพาะคนสำคัญ อันเท่ากับเป็นนายทัพกำกับพล นายทัพทั้งสามนายนี้เรียกตามบาลีว่า โลกะ ๑ โทสะ ๑ โมหะ ๑ กิเลส ๓ กองนี้ เป็นดั่งนายทัพผู้นำหมู่ คอยหาโอกาสจู่โจมเข้าประทุษร้ายใจ กิเลสอย่างอื่นที่ยังไม่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้นได้ ที่มีอยู่บ้างก็พลอยเจริญขึ้น เพราะกิเลสทั้ง ๓ เป็นปัจจัย ดังนั้นจึงมีชื่อเรียกว่า อกุศลมูล รากของความชั่วช้าเลวทรามทั้งหลาย โลกะ คือความอยากได้ โทสะ คือความประทุษร้าย โมหะ คือความหลงไม่รู้จริง ทั้ง ๓ อย่างเป็นอกุศลส่วนเจตสิกเกิดขึ้นในใจ เมื่อปล่อยไว้จนรุนแรงระงับไว้ไม่ไหว ก็ย่อมผลิตผลอันชั่วร้ายออกทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง เช่น โลกะความอยากได้ เมื่อเกิดขึ้นเต็มทันหัวใจ ก็เป็นเหตุให้ทำร้ายเขาด้วยกายบ้าง ลักของเขาบ้าง อันเป็นทุจริตทางกาย หรือไม่เช่นนั้น ก็ให้เปล่งมุสาวาทบ้าง อันเป็นทุจริตทางวาจา แม้หากว่าจะไม่รุนแรง เพียงกรุ่นอยู่ในใจก็ทำลายใจให้ปราศจากความสงบแล้ว หาความผ่องแผ้วมิได้ แม้โทษเล่าก็เช่นเดียวกัน เมื่อเกิดขึ้นในใจ ไม่ระงับไว้จนถึงกาย พืชออก ทางกายทางวาจาแล้ว ย่อมไม่ทำความดีอะไรให้ มีแต่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้น ถ้าผลที่ทำลงไปเพราะโทษะนั้น เป็นอย่างรุนแรงกล้า ถึงล้มถึงตาย หรือทำความเสียหายให้เกิดแก่ผู้อื่น ก็ต้องเสวยทุกข์ทันตาเห็น เช่นถูกจองจำเป็นต้น ถึงโทษจะไม่ผลิตผลให้ปรากฏทางกายวาจา เพียงแต่กรุ่นอยู่ในใจก็ย่อมประทุษร้ายใจให้หม่นหมอง ทำผิวพรรณมิให้ผ่องใส ดังในพุทธภาษิต กล่าวติว่า **โกธโน ทุพฺพณฺโณ โหติ คนมักโกรธย่อมมีพรรณชั่วร้าย ดังนี้** โมหะที่ ๓ คือความหลง ความเขลา เมื่อเกิดขึ้นครอบงำใจ ย่อมชักพาบุคคลให้ประกอบกระทำการอันผิด ขาดปรีชาญาณที่รู้ผิดชอบ เช่นเห็นว่าเมื่อทำบุญแล้ว มิได้บุญเป็นต้น อันคนผู้ถูก

โมหะปิดบังใจ ย่อมไม่ผิดอะไรกับมนุษย์ผู้หลงทาง ถ้ายังละไม่ได้ทำลายไม่หาย ตราบใด ความมืดใจก็ย่อมมีอยู่ตราบนั้น และทั้งเป็นฐานแห่งความเจริญของโลกะ โทสะอีกด้วยเหมือนกันฯ

กิเลส ๓ อย่างดังกล่าวมา ถ้าจะเปรียบให้เห็นง่าย ก็คล้ายนายทัพผู้นำพล ซึ่งแต่ละนายล้วนทรงไว้ซึ่งฤทธิ์ อันเลิศล้ำเหลือหลาย และคล้ายเป็นของกายสิทธิ์ เพราะจะเข้าชิงชัยในเวลาไหนย่อมไม่เห็นตนเห็นตัว แต่สาธุชนไม่ควรกลัวว่าจะปราบไม่ได้ ในเมื่อมีอาวุธ ๓ เล่ม คือ สุตะ ปวิเวกและปัญญา ประจำกาย เพราะอาวุธ ๓ เล่มนี้ ซึ่งหมั่นลับหมั่นใช้ก็ยิ่งจะคมกล้ายากที่กิเลสทั้ง ๓ จะทานทนอยู่ได้ เมื่อ ๓ นายปราชัย กิเลสอย่างอื่นซึ่งเหมือนพลไพร่ ก็ย่อมจักต้องปราชัยไปตามกัน แต่เมื่อเมื่อกิเลสหมดแล้วก็เชื่อว่ายึดเอาชัยอย่างเยียบยอดไว้ได้ ในกิเลสสงครามเช่นนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสสรรเสริญว่าเป็นนักรบผู้ยอดกว่านักรบทั้งหลาย

ธรรมอาวุธ ๓ เล่มดังบรรยายมา ควรที่สาธุชน จะพึงแสวงหาไว้ในตน แม้เข้าศึกคือกิเลส ซึ่งมีโลกะเป็นต้น จักยังไม่เกิด ก็ชื่อว่าเตรียมตัวไว้เป็นอย่างดี กิเลสย่อมไม่กล้ามาราวีได้ ฉ้นเดียวกับบ้านเมือง ถ้าเมื่อเตรียมอาวุธยุทธภัณฑ์ไว้พร้อมสรรพ ใครๆ ไม่อาจจักมาย่ำยีรบกวนได้ ฉะนั้น

แท้จริงในกาลนี้ พุทธมามกชนผู้สดับธรรมมานุสาสนี ก็ชื่อว่ามีสุตอาวุธเล่มแรกแล้ว เมื่อพยายามคิดนึกตรึกถึงธรรมที่สดับ ใจสงบระงับ พิจารณาเป็นอรรถ เห็นธรรมแจ้งแก่ใจ ก็ชื่อว่ามีปวิเวกและปัญญาอาวุธ เล่มที่ ๒ และเล่มที่ ๓ เป็นลำดับไป แต่อาวุธทั้ง ๓ จะคมได้เสมอก็ด้วยต้องหมั่นลับ คือหมั่นศึกษาเล่าเรียน หมั่นใช้ความคิดของตน ไม่เช่นนั้นคมก็ไม่คงทนไม่อยู่ตัวฉ้นเดียวกับอาวุธภายนอก ถึงลับแล้ว แต่ปล่อยไว้ให้สนิมจับ คมที่ลับก็จะมีแต่หมดไป จนใช้การอะไรไม่ได้ ฉะนั้น

สาธุชน อาศัยรรมาวุธ ๓ เล่ม ดังวิสัยชชนามา ผ่านพ้นกิเลสซึ่งเป็นข้าศึก
แก้ไขให้พินาศไป ก็จักยึดโลกุตตระวิสัยไว้ได้ เสวยนิรามิตสุข อันสดใสไม่แปรผัน
เป็นนิจันรันดร์ทุกกาลสมัย ตีอาวุธกถามีนัยดังบรรยาย ด้วยประการฉะนี้ ฯ